

TARKASTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2012 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2013

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä syyskuuta 2012 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtion talousarvioesityksen vuodelle 2013 (HE 95/2013 vp). Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla tarkastusvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettipäällikkö Hannu Mäkinen, valtiovarainministeriö
- pääjohtaja, OTT Tuomas Pöysti, Valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Tarkastusvaliokunta on kiinnittänyt aiemmin huomiota finanssipolitiikan tietoperustaan lausunnossaan (TrVL 2/2009 vp — VNS 3/2009 vp), jossa todetaan, että finanssipoliittisen päätöksenteon tulee perustua oikeille ja riittäville tiedoille. Valtiontalouden kehysten osalta valiokunta katsoi mietinnössään (TrVM 10/2010 vp — K 21/2010 vp), että valtiontalouden tietoperustaa, avoimuutta ja läpinäkyvyyttä selkeytetään ja parannetaan, ja esitti, että tietoperustan on annettava eduskunnalle nykyistä paremmat edellytykset päätöksenteolle ja tavoitteiden toteutumista koskevalle seurannalle. Valiokunnan aiemmat kannanotot ovat lähtökohtina nyt käsiteltävänä olevalle talousarvioesityksen tietoperustan kehittämiseksi.

Talousarvioesityksen tietoperusta

Tarkastusvaliokunta kiinnittää huomiota Valtiontalouden tarkastusvirastonkin esille nostamaan huomioon, että valtion talousarvio on historiallisen kehityksen tulos, sen rakennetta ja tietosisältöä on mahdollista ja tuleekin kehittää. Valtiovarainministeriön johdolla on toteutettu talousarvion rakenteen ja sisällön kehittämistä, jonka pilotteina olivat vuosina 2006 sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokat. Sen jälkeen uudistettu tavoitteellinen rakenne on kirjattu talousarvioehdotusten laadinnasta annettuihin valtiovarainministeriön määräyksiin. Käytännössä rakenteen ja sisällön jäntevöittäminen uudistus on jäänyt toteutukseltaan vielä kesken. Eduskunnan päätöksenteon kannalta on olennaista saada nykyistä selkeämmin esille, mitä talousarvioon otettavil-

la määrärahoilla ja niiden kohdentamisella tavoitellaan ja on tarkoitus saada aikaan.

Tarkastusvaliokunnan mielestä talousarvion informatiivisuutta tulee parantaa ja aloittaa se yksilöimällä jatkossa investoinnit. Valtion investointimenojen esittäminen talousarviossa on perusteltua tietoperustan oikeellisuuden ja riittävyyden näkökulmasta, mutta erityisesti tarpeen, jotta eduskunta kykenee tekemään finanssipoliittisia päätöksiä kokonaistaloudellisesti, kestävästi ja pitkäjänteisesti. Pääoma- ja käyttötalousmenojen erittely on tarpeen entistä laadukkaamman päätöksenteon perusteeksi. Pääoma- ja käyttötalousmenojen erillään pitämistä puoltaa myös se, että toimintatapa on julkishallinnossa yleisesti käytössä.

Valiokunta katsoo, että talousarvion sisältöä on mahdollista selkiyttää myös teknisesti. Vuodesta toiseen tai talousarvion eri kohdissa samankaltaisina toistuvia osuuksia ajantasaistamalla ja karsimalla voidaan parantaa talousarvion luettavuutta ja olennaisen informaation löytymistä helpommin. Valiokunta ehdottaa, että valtiovarainministeriö huolehtii, että talousarvion sisällön tekninen tiivistäminen alkaa jo seuraavassa talousarviossa.

Valiokunta kiinnittää huomiota laskentatoimen ja liikekirjanpidon tietojen liian vähäiseen hyödyntämiseen virastojen johtamisessa. Valiokunnan mielestä talousarviota koskevan raportoinnin ja tulosohjauksen kehittämisessä tulee laskentatoimen osaaminen ottaa nykyistä parem-

min huomioon ja liittää se osaksi johdon kannustinjärjestelmiä. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä yhtenäisen tilikartan ja laskentajärjestelmän aikaansaamista.

Menokartoitukset

Tarkastusvaliokunta pitää nykyisessä taloustilanteessa perusteltuna, että menojen seurantaa edelleen tehostetaan esimerkiksi menokartoituksen avulla. Näin on tehty muun muassa Alankomaissa ja Kanadassa. Kanadassa menokartoituksen käyttö on alkanut vuodesta 1994, ja menettelyä uudistettiin vuonna 2007. Siellä valtionhallinnon organisaatiot joutuvat arvioimaan menonsa uudelleen neljän vuoden välein ja joko leikkaamaan tai kohdentamaan uudelleen 5 % menoistaan. Tavoitteena on, että jokainen valtion hallinnon alaisuudessa oleva dollari tuottaa niin paljon hyötyä Kanadan kansalaisille kuin mahdollista. Myös Suomessa menokartoituksia on selvitetty nykyisen hallitusohjelman valmistelun yhteydessä. Tarkastusvaliokunta pitää tarpeellisena menokartoitusta ja tulee jatkamaan asian selvittämistä.

Lausunto

Lausuntonaan tarkastusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Matti Saarinen /sd
jäs. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Susanna Huovinen /sd
Eero Lehti /kok

Mika Lintilä /kesk
Lasse Männistö /kok
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Kari Tolvanen /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.